

Aktiviteter i Botanisk hage, våren 2008		
MARS		
Søndag 30.	Kl. 13	Byens dyreliv Foredrag med omvisning for barn. Sted: Zoologisk museum
APRIL		
Søndag 6.	Kl. 12–15	Vann – verdens viktigste ressurs Eksperimenter, aktiviteter og foredrag. Sted: Zoologisk museum
Søndag 13.	Kl. 13	200 års jubileum for Henrik Wergeland – Vårblomster Kunstnerisk fremføring, allsang m. m. Ved Wergelandsakademiet og Dagne Groven Myhren. Sted: Auditoriet, Zoologisk museum
Søndag 20.	Kl. 13	200 års jubileum for Henrik Wergeland – Vårblomster Samme program som 13. april.
Søndag 27.	Kl. 11	Hovedøya – natur og kultur Ekskursjon ved Kristina Bjureke og Cecilie Webb. Ta med niste! Båt fra Vippetangen kl. 10.45. Oppmøte: Fergekaia på Hovedøya.
MAI		
Søndag 4.	Kl. 13	Våren synges inn i Botanisk hage! Vårkonsert ved Sangselskabet Guldbergs Akademiske Kor På trappen til Botanisk museum
Onsdag 14.	Kl. 18	Iberiaskogsneglen – en grådig nykommer i norsk fauna Foredrag ved Arild Andersen, Bioforsk. Sted: Zoologisk museum
Onsdag 21.	Kl. 18	Kveldsvandring i Botanisk hage med tema blomster og bier Ved Kristina Bjureke. Oppmøte: Foran Botanisk museum
Fredag 23.	Kl. 22	Flaggermuskveld Ved Zoologisk Forenings flaggermusgruppe. Oppmøte: Porten til Botanisk hage ved Munch-museet
Søndag 25.	Kl. 8	Fuglemorgen – Møt vårens fuglesang i Botanisk hage Omvisning med Einar Strømnes. Oppmøte: Porten Botanisk hage.
	Kl. 13	Botanisk striptease – Demonstrasjoner av ulike plantefibre brukt i klesproduksjon. Ved Kristina Bjureke m.fl. Oppmøte: Tøyen hovedgård
Onsdag 28.	Kl. 18	Kveldsvandring i Botanisk hage Omvisning i Fjellhagen ved Lasse Kogel. Oppmøte: Botanisk museum
JUNI		
Søndag 1.	Kl. 10–15	Vårtreff i Botanisk hage Den grønneste av alle grønne dager i Botanisk hage. Omvisning, presentasjoner av planteforeninger, salg av planter, kafé m.m. Botanisk hages Venner.
	Kl. 13	Botanisk hage feirer at det er 40 år siden Fjellhagen ble påbegynt
Onsdag 4.	Kl. 18	Ville i Norge, vakre i hager Omvisning i Fjellhagen ved Liv Borgen. Oppmøte: Botanisk museum
Søndag 8.	Kl. 12	Jakt på planter i og utenfor Akershus festning Bybotanisk vandring ved Vesla Vetlesen. Oppmøte: Rådhuset, trappen mot sjøen
Onsdag 11.	Kl. 18	Lin – fra plante til bunadskjorte Omvisning i vår linutstilling ved Kristina Bjureke, i samarbeid med Oslo Folkeakademi. Oppmøte: Tøyen hovedgård
Torsdag 12.	Kl. 16	Åpning av Oldemors hage
Onsdag 18.	Kl. 18	Oldemors hage, Omvisning ved Kathrine Strøm. Oppmøte: Foran Botanisk museum
Hver søndag i mai, juni og august: Åpen, gratis omvisning ved Botanisk hages Venner. Oppmøte: Botanisk museum kl. 13.00.		
Urtehagens dag planlegges søndag 31. august.		

For fullstendig program: www.nhm.uio.no/program

Hørt i hagen

I denne spalten snakker vi med tilfeldig besøkende og spør hvorfor de legger turen til Botanisk hage.

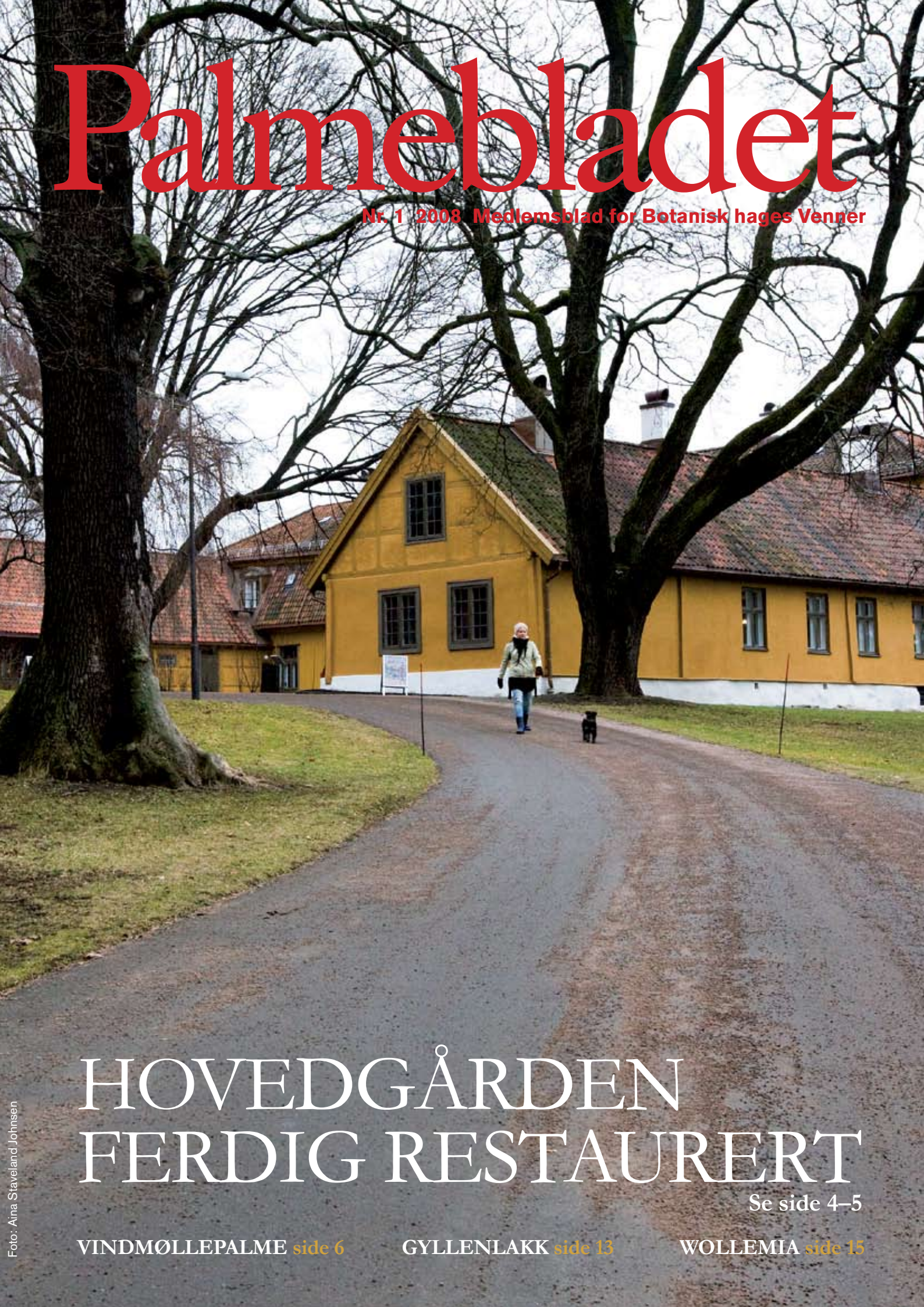
– Jeg går ofte lange turer i byen for mosjonens skyld, og da passer det fint å gå innom her, sier **Lars Erik Holsen**, som bor på Kampen og har fast rute gjennom Botanisk hage. – Spesielt om våren er det fint å følge med på hvordan knoppene utvikler seg og naturen våkner opp. Det er jo selve livet. Jeg liker veldig godt eikealléen og den nye urtehagen.

Karen Wendt bor på Vålerenga og går gjennom Botanisk hage flere ganger i uka, på vei til eller fra jobb. – Det er fint her hele året, men selvsagt ekstra vakkert om våren. Kirsebæralléen er noe av det flotteste her når den står i blomst. Som formingslærer hender det at jeg tar med elevene hit, det gir inspirasjon!

Også **Espen Dahl** bor i nærheten og går ofte tur i Botanisk hage, spesielt i helgene. Da vi traff han, var han ute med barnevogn og trillet vesle Vemund i søvn. – Dette er en fantastisk oase midt i byen. Jeg liker veldig godt å gå i Fjellhagen, og det er fantastisk når magnoliaen blomstrer. Men jeg er også innom veksthusene og nyter de tropiske vekstene, der er det fint hele året! DID

Palmebladet

Nr. 1 2008 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

HOVEDGÅRDEN FERDIG RESTAURERT

Se side 4–5

VINDMØLLEPALME side 6

GYLLENLAKK side 13

WOLLEMIA side 15

Plantegruppa starter våren 26. mars

Til alle dere som er registrert som interesserte i å være med i Plantegruppa og og som vil være med og produsere planter for salg på Vårtreffet 1. juni i år:

Vel møtt til gjensynstreff og blikjent-treff rett etter påske, onsdag 26. mars kl. 17.00.

Vi vil gjerne ha påmelding, helst før påske, og bruk da tlf. 22211480 / 97760029 eller e.post: ijandres@c2i.net til Inger-Johanne Andresen Dette p.g.a. plassen og litt bevertning.

På møtet setter vi som vanlig opp dugnadsdagene og du kan velge når du kan delta. Vi har også med oss overgartner Kathrine Strøm. Dersom du vil være med og ikke har meldt deg tidligere, må du gjerne ta kontakt med meg.

INGER-JOHANNE ANDRESEN

Populært guidekurs

I begynnelsen av februar startet årets guidekurs i regi av Botanisk hage i samarbeid med Venneforeningen. Hele 30 deltakere meldte seg, så oppslutningen har vært overveldende. Kurset ble kunngjort gjennom oppslag på websidene til Naturhistorisk museum og til BhV, i tillegg til at det ble sendt e-post til alle vi har registrert epostadressen til.

Kurset går over fem innendørskvelder, med to forelesninger hver gang. I tillegg blir det to kvelder utendørs når våren gjør sitt inntog.

Nytt av året er at NHM i sitt vår- og sommerprogram har kunngjort åpne omvisninger i Botanisk hage hver søndag kl 13 i mai, juni og august. I hovedsak er det Venneforeningen som skal ta seg av disse omvisningene, som er gratis for publikum.

Vi fortsetter som tidligere å ta imot bestillinger fra grupper, foreninger, lag og bedrifter. Styret i BhV har besluttet å sette opp prisen på slike omvisninger, slik at de nå koster kr 1.000,- uansett størrelse.

Ansvarlig for guideformidlingstjenesten og for guidekurset er Anne Finnanger, som samarbeider nært med BhVs Dag Inge Danielsen. Styret retter en stor og varm takk til alle som har bidratt til å gjennomføre guidekurset.

LEDER

Martina Gaux

Kjære venner!

Hvert år lengter jeg mer til våren. Og Wergelands vakre ode «Til Foraaret» er rett etter min smak: «O foraar! Foraar! Red mig! / Ingen har elsket dig ømmere end jeg.»

I år ser det jo ut som om jeg ikke må vente så lenge. Selv om det gleder meg veldig å se små grønne spirer i den kalde jorden og trollhassel i full blomst i midten av februar, fyller synet meg også med bekymring: Er den uvanlige varmen bare et forbigående fenomen eller en varig klimaforandring? Jeg frykter det verste.

I år feirer vi Wergelands 200-årsjubileum. Det skal også markeres i Botanisk hage. Jeg ønsker allerede nå hjertelig velkommen til Vårtreffet 1. juni og vil gjerne avslutte med et lite dikt av Wergeland, som er en avskjed til vinteren og lengsel etter sommeren:

«Se, som en rose sitter
i rognens høyeste kvist
rødbrystet liten dompaphann
ved siden av hunnen grå.»

Hjertelig hilsen
Martina Gaux

www.botaniskhagesvenner.no

Venneforeningens Logo

En skjematisk tegning av frueskoarten Cypripedium ventricosum, som kom som en gave fra Manchuria til Botanisk hage i 1937.

Botanisk hages Venner | UiO Naturhistorisk museum | PB 1172 Blindern | 0318 Oslo | www.botaniskhagesvenner.no

Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage på Tøyen i Oslo, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

HVORFOR BLI MEDLEM?

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar til at hagen kan utvikle seg videre til glede for skoleelever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet Palmebladet, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.

HVA KOSTER MEDLEMSKAPET? Medlemskontingenten er kr 150 for enkeltmedlemmer/ familier og kr 300 for firmaer/organisasjoner.

STYRET

Martina Gaux, leder martina@botaniskhagesvenner.no
Hanne Lene Skjeklesæther, kasserer og nestleder hannelene@botaniskhagesvenner.no
Nina Frydenlund, sekretær nina@botaniskhagesvenner.no
Dag Inge Danielsen, styremedlem & leder redaksjonskomité daginge@botaniskhagesvenner.no
Kerstin Trygg, styremedlem
Inger-Johanne Andresen, varamedlem og leder av plantegruppa
Anne Ragnhild Næss, varamedlem

HENVENDELSER

Forespørsler av generell karakter: info@botaniskhagesvenner.no
Inn- og utmelding, adresseendring: medlem@botaniskhagesvenner.no

Palmebladet

Medlemsblad for

Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593

Utgave nr 1 i 2008, mars
(Nr 11 siden starten i 2003)

Ønsker du bladet tilsendt på e-post i PDF-format?
Send en e-post til:
medlem@botaniskhagesvenner.no

Redaksjonskomité

Dag Inge Danielsen, Martina Gaux, Nina Frydenlund og som Botanisk hages representant Kathrine Strøm

Stofftips og bidrag sendes:
D. I. Danielsen, Arendalsgata 20, 0463 Oslo. daginge@botaniskhagesvenner.no

Grafisk Produksjon:
Sigurd Østensen
Trykking: Fladby grafiske rådgivning AS

Palmetegningen

Vignett-tegningen er laget av Kaarina Aas og viser Christen Smiths daddelpalme, *Phoenix canariensis*, fra 1815, som vokste i Palmehuset til 2000. Bladet har fått sitt navn til minne om denne.

Fra årsmøtet 07

Årsmøte i Botanisk hages Venner ble holdt 29. november 2007. Tilstede: 23 stemmeberettigede medlemmer inkl. styret

Møteleder ble Kathrine Strøm og referent Hanne Lene Skjeklesæther. Til å underlegte protokollen ble Inger Sandbekk og Arvid Johannessen valgt. Innkallingen ble enstemmig godkjent.

Leder Martina Gaux leste årsmeldingen for 2007, som ble enstemmig vedtatt.

Valgkomiteen har bestått av

Tone Taxt, leder, Ragnhild Topp og Dag Inge Danielsen (fra styret)

Valg

Valgkomiteens innstilling
Leder: Martina Gaux, på valg, 1 år
Styremedlem **Nina Frydenlund**, ny, 2 år
Kasserer **Hanne Lene Skjeklesæther**, ikke på valg, 1 år igjen. Styremedlem **Dag Inge Danielsen**, ikke på valg, 1 år igjen. Styremedlem **Kerstin Trygg** ikke på valg, 1 år igjen. Varamedlem **Inger Johanne Andresen**, på valg, 1 år. Varamedlem **Anne Ragnhild Næss**, ny, 1 år
Forslag til valgkomité
Ragnhild Topp, Berit Frydenlund, Styret oppnevner det tredje medlemmet.
Forslag til revisor: Ragnhild Topp.
Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Kontingent

Styret foreslo ingen endring i kontingenten. Den forblir NOK 150,- for enkeltmedlemmer/familier og NOK 300,- for firmaer/organisasjoner i 2008. Vedtatt.

Innkomne forslag

Styret foreslo å innføre vedtektsfestet sty-

rehonorar i Botanisk hages Venner med følgende sats for årsmøteperioden 2006-2007: Styrets leder, sekretær og leder av plantegruppa honorerer med NOK 5.000,- pr person. Øvrige styremedlemmer og varamedlemmer honorerer med NOK 3.000,- pr person. Redaktør av Palmebladet honorerer med NOK 6.000,- pr utgivelse, uavhengig av om vedkommende sitter i styret eller ei. Honorarsatsene skal for fremtiden godkjennes av årsmøtet med tilbakevirkende kraft.

Forslag til vedtektsendringer

§ 3: Styret foreslo å gå tilbake til å følge kalenderåret som ordinært regnskapsår, med årsmøte innen utgangen av februar. Dette innebærer at innkomne forslag må være styret i hende innen utgangen av januar. Neste ordinære årsmøte blir da i februar 2009. Enstemmig vedtatt.

Som følge av innkommet forslag fra styret ønskes det tillagt et 4. ledd i paragraf 4: Styret skal godtgjøres. Honoraret fastsettes på årsmøtet og får virkning for avsluttet årsmøteperiode. Enstemmig vedtatt.

Avslutningsvis holdt redaktør i Norsk Hage-tidend, Tommy Tønsberg, et flott foredrag om «Planter med personlighet» som du kan dyrke i egen hage. Overgartner Kathrine Strøm gav oss et fint innblikk i studieturen gartnerne hadde til Sør-Afrika.

Oslo, 29.11.07
Inger Sandbekk *Arvid Johannessen*

For fullstendig årsmøtereferat: Gå inn på www.botaniskhagesvenner.no og velg Aktuelt. For fullstendige, reviderte vedtekter: Klikk på «Vedtekter» i venstrespalten samme sted. Eller kontakt styret.

REGNSKAPSTALL 2006–2007

Revidert resultat og balanse for perioden 1.12.06-31.10.07 ble fremlagt for årsmøtet. Endelig regnskap med revisors merknader er ferdigstilt pr 31.12.07. Dette har styret godkjent, og oversendt revisor.

Nøkkeltall 1.12.06 - 31.12.07 (13 måneders regnskap).
Driftsinntekter: kr 307.929,- inkl. kontingenter og vårtreff. Drifts- og varekostnader: kr 350.780,- inkl gaver til Botanisk hage. Netto finansinntekter: kr 5.040,-.

Dette gir et underskudd på kr 37.812,- som dekkes av oppsparte midler.
Det ble i 2007 gitt kr 50.000,- til Oldemors hage, kr 50.000,- til videre arbeid med å skaffe sponsorer til det nye veksthuset og kr 56.000,- til studietur for 14 gartnere fra Botanisk hage til Sør-Afrika.
Veksthusfondets konto lyder pr 31.12.07 på kr 636.884,-.
Mer utfyllende informasjon finner du på våre nettsider eller du kan kontakte styret.

Jernovnen fra Bærums verk stammer fra 1700-tallet og ble kjøpt på auksjon i Danmark, mens stolen i senempire/biedermeier ble hentet fra Universitets bygninger på Karl Johan.

En jernovn produsert på Hassel Jernverk i Øvre Eiker i 1781 ble kjøpt for å passe i salen, som brukes til festmiddager og større møter. Det sjakkrutete furugulvet illuderer marmor.

Den gråblå stuen har spesiallaget tapet som er designet etter noen små mønsterbiter funnet i en vegg. Ellers er det gjort få tapetfunn i lagene som er avdekket.

Flunkende nye 1700-tallssaler

I løpet av de siste to årene er Tøyen hovedgård blitt flunkende ny utvendig og innvendig. Samtidig er bygningen blitt ca 100 år eldre!

Tidligere har det vært mye usikkerhet omkring bygningens alder, men de fleste har ment at den ble reist på midten av 1700-tallet og at den fikk sin nåværende form under Willhelm Willemsen omkring 1780. Dette siste stemmer fortsatt, men nye undersøkelser viser at tømmeret er fra 1600-tallet, og man mener nå at det er den eldste trebygningen i Oslo.

Norsk institutt for kulturminneforskning har utført dendrokronologi. Årringene i furustokkene ble skannet inn i et dataprogram, og gjennom å sammenligne med andre prøver fra samme vekstområde, har man slått fast at tømmeret ble hugget vinteren 1677–78.

– Vi kan med ganske stor sikkerhet slå fast at bygningen er fra 1679. Det stemmer bra med at det var en brann noen år tidligere. Og vi vet at den daværende eieren, Christian Stockfleth mottok kong Christian V til middag på Tøyen i 1685, så da må huset ha vært representativt, forteller

Overarkitekt Synnøve Haugen.

overarkitekt Synnøve Haugen ved Teknisk etat, Universitetet i Oslo.

Hun har vært ansvarlig for restaureringsprosjektet, som har kostet 45 millioner kroner, det største restaureringsprosjektet universitetet har gjennomført i egen regi. Råte og forfall hadde preget bygningen i mange år da man satte i gang.

– Vi har undersøkt, reparert og restaurert overalt, både utvendig og innvendig. Vi har faktisk gjort noe med alt, uten unntak, sier en glad og fornøyd Synnøve Haugen, som stolt viser oss de lyse rommene. Gjennom

hele prosjektet har hun samarbeidet nært med Riksantikvaren.

Innvendig er nyere skillevegger fjernet og de gamle stuene åpnet opp. Vegger og tak og gulv er utformet slik man mener de kan ha vært på slutten av 1700-tallet. Stilen innvendig er i stor grad preget av rokokko og Louis XVI, og det har vært avgjørende for fargevalget. Festsalen i det sydvestre hjørnet har fått sjakkrutet gulv som ser ut som marmor, men er av furu. Salen skal brukes til middager, spesielle konferanser og møter. Derfor er det utstyrt med en spesialdesignet og diskret seksjon med avansert AV-utstyr. Moderne teknikk er overalt innført så diskret som mulig, med uttak for strøm og bredbånd i de fleste rommene.

– Det har vært viktig for oss å bevare følelsen av å komme inn i et gammelt hus. Derfor er det også mange skjeve linjer og skakke vinkler, sier Haugen.

– Et sted fant vi rester av akantusmønstrer

barokktapet i velur fra tidlig på 1700-tallet. Tilsvarende er i Norge bare funnet på Bryggen i Bergen. Dette har vi rammet inn ved inngangen fra garderoben, slik at man får et inntrykk av hvordan det kan ha sett ut.

Ellers har Haugen og hennes stab skaffet både gamle og nye møbler til alle stuene som ligger i akse, slik at de i dag fremstår i fordums glans. En lang rekke spesialister har vært trukket inn i diskusjonene, og mye arbeid har vært lagt i detaljene, både med tanke på restaureringen og innredningen. Eksempelvis reiste Haugen til Danmark for å kjøpe to gamle norske jernovner på auksjon. Den ene står nå i salen, merket Hassel Werk 1781.

Flere steder er det laget såkalte fargetrappes, der man ser de historiske lagene på veggene.

Østfloøyen og annen etasje av hovedgården er innredet til kontorer for ansatte ved Universitetet. Utvendig har bygningen fått en okergul farge som stammer fra slutten av 1800-tallet. Det var for øvrig i 1811 at Tøyen hovedgård ble overtatt av staten og den har siden vært universitetets eiendom.

Utsnitt av tapet fra tidlig 1700-tall.

De første arrangementene i den nyrestaurerte bygningen fant sted i januar i år. Det er innført et reglement for leie av lokalene, men det er kun universitetsansatte som kan få leie lokalet. Enten det gjelder festmiddag, representasjon eller bruk av et av de mindre møterommene skal forespørsler sendes booking-sentrum@admin.uio.no

Det er ingen konkrete planer om å åpne bygningen for vanlig publikum, men enkelte rom i østfloøyen vil være åpne i forbindelse med publikumsutstillinger. Kaféen gir også et godt inntrykk av hvor vellykket ombyggingen har vært.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN FOTO: AINA STAVELAND JOHNSEN

Gårdsplassen på Tøyen hovedgård restaureres

Etter sommerferien triller gravemaskiner og lastebiler på nytt inn på gårdsplassen til Tøyen hovedgård. Grusdekket skal rustes opp og det store runde blomsterbedet skal bli satt i stand igjen.

Da bygningen ble restaurert var gårdsplassen anleggsområde. Det førte til at jorden i blomsterbedet og dreneringslaget i grusdekket ble ødelagt. Nå skal plassen rustes opp igjen. Gårdsplassen har hatt mange funksjoner. Før Botanisk hage ble anlagt var gårdsplassen et område for gårdsarbeid knyttet til stall og fjøs, bryggerhus og stabbur og kanskje også smie og snekkerverksted. Etter at Botanisk hage kom til ble gårdsplassen delt i to; en driftsdel og en boligdel. Hovedbygningen ble brukt til bolig for bestyrer og overgartner. Det er kun få tiår siden den siste bestyreren flyttet ut og vi fikk kafé i Tøyen hovedgård, gårdsplassen ble et flott sted for uteservering.

Grusdekket som nå skal legges er spesialutviklet for å passe til rullestoler, rullatorer og barnevogner. Sammensetningen av grusen gjør at den kan komprimeres til et helt fast dekke som det skal gå fint å rulle på. Denne typen grusdekke er brukt på Bogstad gård og Bygdøy Kongsgård.

Det store runde blomsterbedet settes i stand slik det var før. Det bli også noen nye elementer. Blant annet en rund benk rundt stammen på den store, flotte agnboken. Noen faste benker langs veggene av huset blir det også. I tradisjonell and kommer vi til å sette ut såkalte orangerikasser med eksotiske planter. I kassene vil det vokse små sitrustrær og noen oppstammede blomsterplanter. Disse skal overvintres i veksthusene. KATHRINE STRØM

Verdens geologer til Tøyen

Flere tusen geologer fra hele verden samles i Oslo 6. – 14. august i år, når den 33. internasjonale geologi-kongressen for første gang arrangeres i Norge. Dette er trolig den største vitenskapelige konferansen som noen gang er avholdt her til lands. Mandag 11. august er det planlagt sosial sammenkomst i Botanisk hage. Asgeir Knudsen i arrangementskomiteen regner med ca 3000 deltakere – og godt sommervær!

<http://www.33igc.org>

Sommervikarminner

En tidligere sommervikar deler her noen minner fra Botanisk hage på 90-tallet.

Etter mange år som sommervikar i Botanisk hage har de store trærne, fossefallet, brattbakken, sommerfeltet, eikealleen og de små pussige kjøretøyene fått en liten plass i mitt hjerte. Bak rattet på kjøretøyene satt gjerne en som var fast ansatt. De suste avgårde på vei til noe viktig, vi kunne bare ane hva det var. Den gjeveste av dem alle var en grønn John

Deere med lasteplan, den gikk grisefort og ble kalt

«dyreb». Vi sommervikarer måtte jobbe lenge, gjerne flere år, før vi rykket opp som sjåfør med ansvar for noe slikt. Foreløpig fikk vi nøye oss med triliebår, den holdt når man skulle luke lønnespirer.

Man kan tilbringe en hel sommer i et kratt og bare luke lønnespirer. Om man skulle være så heldig å få et avbrekk fra lønnespirene, fikk man utlevert en gul gressklipper. Den måtte dyttes. Selvdrevne gressklippere var for villafolk og andre amatører. Vi fikk et a4-ark med skraverfelt som viste hvor vi skulle klippe. Det var der hvor den store klipperen ikke kom til.

Den store, røde gressklipperen gikk under navnet Toroen. Den suste av sted og ble selvsagt kjørt av en fast ansatt – med varmedress og lue, selv midt på sommeren. Det så underlig ut. Det ble skapt en voldsom turbulens på Toroen, p.g.a. luftinnsuget bak sjåforsetet. Der oppe var det alltid 4 grader og regn. Men satt man i krattet

og lukte, sendte man likefullt lengselsfulle blikk etter

den røde virvelvinden.

Trøsten var

at man kunne rykke oppover hvis man lukte sine lønnespirer vel og dyttet gressklipperen med omhu mellom busker og trær. Kanskje en dag var det vi som skulle ha varmedress på og danse rundt med Toroen.

SØ

Palme på friland midtvinters

Mange har i vinter blitt forundret over å se en palme plantet ut i skråningen mellom Palmehuset og Victoriahuset i Botanisk hage.

Denne palmen, *Trachycarpus fortunei*, kommer opprinnelig fra det sørlige Kina, der den vokser i over 2000 meters høyde i områder med kalde vintre og kjølige somre. Det er kanskje den mest hardføre av alle palmer og den skal tåle temperaturer ned mot -20 °C. Den har ikke noe etablert norsk navn, men mange kaller den vindmøllepalme. Palmer med denne type blader kalles viftepalmer. Den kan oppnå en høyde på ca. 12 meter, men den blir neppe så høy på våre breddegrader.

Trachycarpus fortunei er blitt dyrket i århundrer som fiberplante og har et stort utbredelsesområde i Østen. Etter hvert er den plantet ut i parker og hager over hele verden, også noen få steder i Norden, men først og fremst på steder som har et mildere klima enn Oslo. I København Botaniske hage har et eksemplar stått ute siden 1988.

Vår palme sto før i en stor potte og ble satt ut hver sommer foran Palmehuset. Siden vi har flere eksemplarer, har vi gjort dette dristige forsøket å overvintre den ute.

Vi har dekket bakken rundt stammen med et godt lag løv og granbar, og når vårsola kommer, blir bladkronen dekket med strie for å skjerme mot uttørring.

NILS I. SKINNARLAND

Veksthussaken – hva skjer?

Siden sist har det skjedd gledelige framskritt. Universitetet har sendt anmodning om at forprosjekteringen settes i gang. Dette betyr detaljplanlegging av prosjektet, som må gjøres før noe kan bygges. Det omfatter alle tekniske løsninger, helt ned til plassering av stikkontakter og valg av materialer. Forprosjektet skal utføres av Statsbygg. Universitetet har allerede satt av penger, så prosjektet starter så fort Statsbygg har mulighet.

Universitetet i Oslo, og dermed Naturhistorisk museum (NHM), er en statlig institusjon. Universitetet sender årlig et budsjett for kommende år til Kunnskapsdepartementet. I universitetets innspill til statsbudsjett for 2009 søker man om 70 mill. kr til veksthuset. Det søkes om bevilgning til tre byggesaker, to av dem ved NHM! Sak nr. 1 gjelder generelt vedlikehold og renovering, nr. 2 er veksthuset, og nr. 3 er 15 millioner til et forprosjekt for nytt magasinbygg på Tøyen.

Det er et avgjørende gjennombrudd for veksthussaken at universitetet nå søker de-

partementet/statsbudsjettet. Det betyr at veksthuset har gjort et stort bys oppover på prioriteringslista! Og det er all grunn til å være optimistisk. Botanisk hage/NHM kunne riktignok ha ønsket at de nå like godt søkte om hele restbeløpet. Når de søker om 70 millioner, betyr det at de fremdeles forventer at vi skal skaffe ytterligere 40 millioner i sponsorstøtte, i tillegg til de 60 som er på plass. Så det er fortsatt en stor jobb igjen å gjøre – men det skal vi greie!

Magasinbygg på Tøyen – hva betyr det? NHM-muséene på Tøyen har altfor dårlige oppbevaringsforhold for samlingene sine. Mange av museumssamlingene er meget verdifulle. Riksrevisjonen har fremmet denne saken fordi samlingene er av nasjonal betydning. Magasinbygg er planlagt som et tverrbygg mellom Geologisk og Zoologisk museum. Men først må det altså gjennomføres et forprosjekt.

ANNE FINNANGER

– Moro at det er så stor etterspørsel etter hjemmelaget, norsk mat, sier kaféleder Sandra Bustamante.

Mye hjemmelaget i nygammel kafé

Kaféen i Tøyen hovedgård har gjennomgått ekstrem forvandling. Alt det bygningsmessige er nytt, personalet og bestyreren er ny, menyen er ny og åpningstidene er utvidet.

– Vi så at det omtrent ikke var norsk mat å få kjøpt her på Tøyen. Så vi har satset på tradisjonsrike, norske retter, forteller en strålende Sandra Bustamante, som siden november 2007 har vært kaféleder på Tøyen botaniske kafé.

På menyen står nå blant annet lapskaus, norsk rekesalat og risgrøt.

– Og så har vi varm suppe som er hjemmelaget hver dag og serveres i stor bolle med masse grovt brød til, sier den stolte kaféverten. – Så har vi deilige kaker som vi baker selv her på kaféen. Eplekake, gulrotkake, bløtkake og sjokolade er alltid etterspurt både blant nordmenn og utlendinger. Etter hvert som våren og somme-

ren kommer, vil vi tilpasse menyen etter kundenes ønsker.

Sandra er oppvokst i Chile og har bodd i Norge siden 1999. Hun hadde arbeidet for Studentkaféene på Blindern i to år da hun i fjor ble tilbudt stillingen som kaféleder på Tøyen hovedgård.

Denne vinteren er første gang Botanisk hage har hatt helårs serveringstilbud, med åpen kafé alle dager unntatt mandag. San-

dra forteller om jevn trafikk, samtidig som en litt roligere årstid har gitt rom for å legge om menyen.

Kafeen hadde vært stengt i to år grunnet oppussing og ombygging da den ble gjenåpnet våren 2007.

– Kaféen og vestfløyen er den delen av huset der vi har gjort størst endringer, forteller Synnøve Haugen, overarkitekt ved teknisk avdeling, Universitetet i Oslo.

– Vi har beholdt stuen med peisen, der det tidligere sto en ovn. For øvrig er det helt bygget om. Men det gamle tommeret ligger i veggene. Og «fargetrappen» gjør det mulig å se alle lagene med maling!

Mange kommenterer at det er blitt så koselig:

– Gjestene sier at det er så behagelig å være her. De liker seg godt og sier at dette stedet minner dem om gamle dager.

Studentkaféene driver til sammen 40 serveringssteder i Oslo og Akershus. Tøyenkaféen har ca 50 sitteplasser inne og noen flere ute.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN FOTO: AINA STAVELAND JOHNSEN

Engelsk el. gul valmuesøster, *Meconopsis cambrica*, blomstrer i forgrunnen til høyre. Til venstre blomstrer lys lilla flekkgudeblom, *Dodocatheon meadia*, og i bakgrunnen *Rhododendron* «Irene Koster».

Glimt fra Grethes hage

Grethe Li var første styreleder i Botanisk hages Venner. På midten av 1980-tallet var hun formann i Blomstervenners Klubb. Sammen med Rolf Y. Berg, den gang bestyrer for Botanisk hage og museum, stiftet hun Botanisk hages venneforening i 1986.

Siden den gang er hun blitt pensjonist og har kunnet bruke mye av sin tid hjemme i den praktfulle fjellhagen på Haneborg i Lørenskog. Der tar hun imot Palmebladets utsendte en solrik dag tidlig i juni.

– Jeg så hvordan de strevde i Botanisk hage og den nye fjellhagen ble møysommelig bygget opp litt etter litt, uten en eneste bevilgning utenom det årlige driftsbudsjettet. Det var virkelig en stor glede å hjelpe til og få i gang en venneforening, for det er en fantastisk innsats de har gjort og gjør, de som jobber i hagen!

Fra den første tiden forteller Grethe: – Vi gikk inn for å gjøre hagen kjent gjen-

nom planteauksjoner og åpne dager med guiding. Guideopplæring var viktig, og Rolf Berg var en utmerket lærer. Men i dag skal vi snakke litt om hennes egen hage: – Folk sier til meg at «du må da ha grønne fingre», men da svarer jeg «nei, de er brune». For det er mye som skal lukes og stelles og ordnes, og det er håpløst om man skal bruke hansker hele tiden.

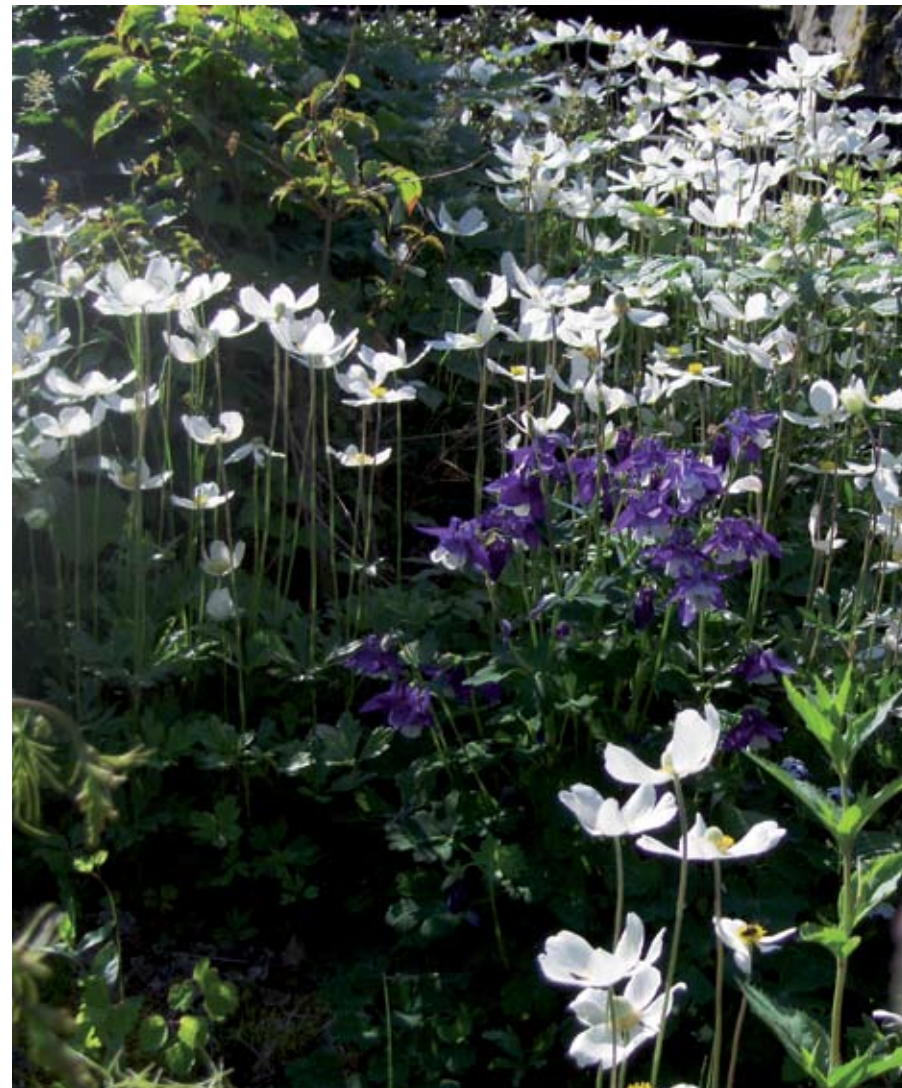
Furu, tyttebær og blåbær hører hjemme på fjelltomta. Hagen og naturen og utsikten glir over i hverandre på samme måte som hagen og huset utgjør en helhet. Hvor ellers finner man skiferpeis med levende lav? Grethe og hennes mann, som døde i 2002,

var sammen om å tegne og planlegge det hele.

Over tusen arter og sorter har Grethe Li i sin hage. Hun viser rundt med stor entusiasme. Noen av artene som står på sitt vakreste denne sommerdagen er *Uvularia grandiflora*, *Saxifraga cuneifolia*, *Exochorda macrantha*, *Anemone silvestris*, *Anemone narcissiflora*, *Anthyllis montana*, *Horminum pyrenaicum* og *Rhododendron camchaticum*. Alt vokser i nøye utregnet harmoni på de ulike delene av tomta.

– Estetikken betyr mye for meg. Mye av gleden er å planlegge, finne ut hva som passer hvor, hvilke arter som trives sammen og få mest mulig ut av hagen. For du må ikke tro at det kommer av seg selv. Vi kjørte på seks lastebillass med jord den gang vi bygde i 1976.

– Hva er ditt beste tips til den som vil ha en vakker hage?

Anemone sylvestris blomstrer om kapp med *Aquilegia flabellata*,

Grethe i den vakre fjellhagen – med lestadius-sildre, *Saxifraga paniculata* ssp. *laestadii*.

– Ikke gjør alt på en gang. Vær tålmodig, prøv deg fram og la det vokse seg til litt etter litt. Kanskje lykkes man ikke med en ny plante første gang, da får man bare prøve igjen, og gjerne med samme slaget, for det kan jo tenkes at frøet stammer fra et annet voksested – vi snakker om proveniens, foreleser den pensjonerte læreren, som også arbeidet med lærerutdanning i mange år.

– Så det er ber i hagen du finner ro og kobler av? – Mnja, både og – jeg slapper best av når

Grethe beundrer den overveldende blomstringen. I forgrunnen perlebusk, *Exochorda macrantha* «The Bride».

jeg går tur i skog og mark – og når jeg leser historie, som er min andre store interesse.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

Velkommen til Vårtreff 1. juni

Søndag 1. juni går Venneforeningens tradisjonelle Vårtreff av stabelen. Vi håper på god oppslutning. I år blir det masser av fine planter å få kjøpt, nyttevekster, stauder og sommerblomster. En av årets attraksjoner blir gyllenlakk, se omtale annet sted i bladet. En annen attraksjon blir orkidéene som Venneforeningen har mottatt i gave fra Victor Albert. Mange av orkidéene er sjeldne sorter, og de fås for en rimelig penge. **OBS: Vårtreffet er en eneste stor dugnad, og vi er mange som synes det er moro å yte litt ekstra. Ønsker du å gjøre en innsats, kontakt styret!**

Fjellhagen feirer 40 år

Det er i år førti år siden arbeidet med Fjellhagen ble påbegynt. Seksjonsleder for Botanisk hage Liv Borgen har fulgt Fjellhagen i så godt som alle disse årene. Hun har nå skrevet en bok om anlegget og plantene. Den vil bli lansert på Venneforeningens vårtreff 1.juni 08.

Veksthusene pusses opp – og stenger

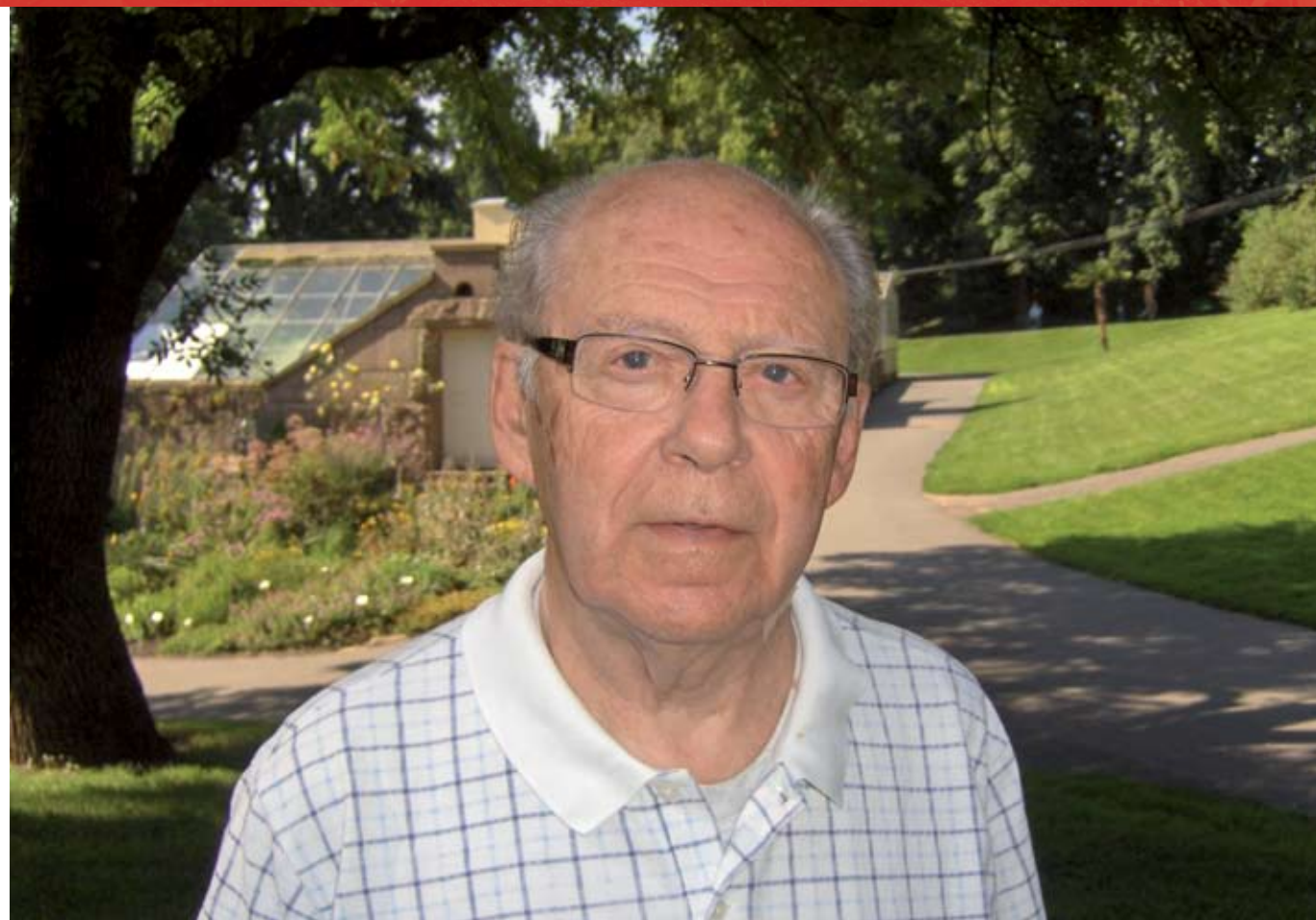
Palmehuset og Victoriahuset har hatt noen harde år. Pipa på Victoriahuset ble skjev og måtte taes ned. Murpuss har rast av fasaden på Palmehuset. I følge planen skal begge husene få en utvendig restaurering i år. Veksthusene står på riksantikvarens liste over statens administrativt fredede bygninger. Trolig blir begge veksthusene stengt for publikum fra 15. april, muligens noe senere, og de blir stengt ut oktober.

Utvidede åpningstider

I år blir hagen sommeråpen fra 15. mars, mot 1. april tidligere år. Samtidig blir hagen åpen en time lenger om kvelden. Tidligere stengte hagens porter kl 20. Nå er det utvidet til kl 21.

Åpningstidene for Botanisk hage blir da fra 15. mars til 30. september: hverdager kl 07-21, lør-, søn- og helligdag kl 10-21. 1. oktober til 14. mars: hverdager 07-17, lør-, søn- og helligdag kl 10-17.

Det er også bestemt at muséene og veksthusene skal være åpne for publikum 2. påskedag og muséene 2. pinsedag.

Trodde veksthuset skulle bli et par år forsinket, ikke 30!

Professor emeritus og tidligere bestyrer i Botanisk hage, Rolf Y. Berg, trodde nesten det var for godt til å være sant, da han sist sommer fikk høre om gaven fra Jens Ulltveit-Moe til nytt veksthus.

Professor emeritus og tidligere bestyrer i Botanisk hage, Rolf Y. Berg, trodde nesten det var for godt til å være sant, da han sist sommer fikk høre om gaven fra Jens Ulltveit-Moe til nytt veksthus. I flere tiår kjempet han for veksthussaken. Han tok initiativ til å få dannet venneforeningen, og han er mannen som planla og satte i gang arbeidet med Fjellhagen for 40 år siden. I en alder av 82 har han i år dessuten avsluttet en vitenskapelig avhandling innen embryologi, planteanatomi og systematikk, som han har arbeidet med siden 1954.

FORBEREDTE VEKSTHUS I 20 ÅR

Vi trengte ikke flere grunner til å spørre

Berg om å dele noen tanker og skue tilbake, og det første han tenker på er talen han holdt i anledning planteauksjonen på Venneforeningens vårtreff i 1987. Da hadde han og staben i nesten 20 år dyrket fram store, eksotiske trær og busker, som var ment for det nye veksthuset. Men håpet om veksthus måtte oppgis.

«En rik planteelskende sponsor er det vi trenger,» sa han i sin tale for 21 år siden.

– Jeg foreslo at vi skulle brenne alt i et kjempebål for å skape medieoppmerksomhet, men vi hadde ikke hjerte til det. Vi hadde satt i gang med oppformering allerede på 1960-tallet. Å importere fullt utvokste busker og trær til et slikt veksthus

ville koste en formue, som vi ikke hadde. Plantene ble større og større uten at det kom noe veksthus. Vi trodde lenge det bare var en forsinkelse på ett år eller to. Til slutt måtte vi gi opp. Det var mitt livs største skuffelse.

Rolf Y. Berg har tilbrakt lange perioder i Californiadalen, nær Sacramento. Han var først to år som stipendiat ved botanikk-instituttene i Davis og Berkeley, University of California. Senere ble han fast ansatt som professor i Davis og direktør for arboretet. Etter til sammen fem år var det på tide for familien Berg å vende tilbake til Oslo. Han var klar til å kaste seg over veksthusprosjektet.

– *Jeg foreslo at vi skulle brenne alt i et kjempebål for å skape medieoppmerksomhet, men vi hadde ikke hjerte til det.*

Siden han overtok som bestyrer i 1965, var det nettopp veksthussaken som opptok mye av tiden til Berg. Søknad på søknad ble skrevet, komiteer og kontaktvalg ble opprettet, tegninger og planer ble utarbeidet. Veksthuset skulle inneholde et tropisk regnskogsmiljø, en mediterrann blomster-skog og et ørkenlandskap. Det skulle ligge i tilknytning til de gamle veksthusene. Statsbygg og Finansdepartementet ga klarsignal, og i Statsbudsjettene for 1976 og 77 var det endelig kommet så langt at bevilgningene – ca 22 millioner kroner – var på plass.

Men så ble midlene omprioritert, og saken rant ut i ørkensanden, til tross for at Rolf Berg og flere andre gjorde sitt for å blåse liv i den på 80-tallet.

– Jeg var for så vidt inne på tanken om å få inn sponsorer. I USA hadde jeg sett hvordan rike amerikanere var villige til å gi store summer til arboretet, og den aktive støtteforeningen i Davis var også bakgrunnen for at jeg sammen med Grethe Li dro i gang en venneforening her. Så når det nye veksthuset nå reddes av private sponsorer, kan du si det går en rød tråd gjennom det hele.

SVEITSISK INSPIRASJON

Som et resultat av 1960-tallets veksthusplaner, ble det klart at den gamle Fjellhagen måtte vike plass. Berg fikk reisestipend for å studere europeiske fjellhager, tok med seg familien og campingvogna. Mye tid ble tilbrakt i Sveits, og fjellhagene i Geneve og Lausanne ble de største inspirasjonskildene for den nye Fjellhagen på Tøyen.

– Planleggingen av Fjellhagen ble et puslespill, bokstavelig talt, for jeg måtte måle opp hver steinblokk og pusle dem sammen på papiret før arbeidsstokken og heisekranene kunne slippe til, husker Berg, som hadde med seg en enestående samarbeidsvillig, entusiastisk og dyktig stab: to overgartnere, to avdelingsgartnere, en botaniker og nesten alle frilandsavdelingsgartnerteknikere organisert under ledere for konstruksjon, oppformering og utplanting. De startet i 1968 og gjorde hele jobben uten en eneste offentlig ekstrabevilgning. For å holde orden på det økende botaniske mangfoldet ble et nytt kartoteksystem innført. Da åpningsdagen kom, etter 21 år, var det så stint av folk på Tøyen at det omtrent ikke var ståplass.

Den tidligere bestyreren minnes også

med stor glede en episode fra 1976, da han var ute i hagen i sin hvite frakk:

– Jeg kom tilfeldig i prat med en amerikaner. Vi vandret lenge rundt i Fjellhagen og gledet oss over botaniske godbiter, noen heldige landskapsløsninger og geologiske finesser rundt fossen. Mannen presenterte seg ikke før etterpå, og da sa han at han også hadde arbeidet med fjellhager. Det viste seg at han var H. Lincoln Foster, en av de fremste ekspertene på fjellhager i USA og forfatter av boken «Rock Gardening» som han senere sendte meg.

En annen pussighet er at det under Bergs år i California bodde en norskamerikansk hudlege med stor hageinteresse i San Francisco, og som kom til å få stor betydning for Fjellhagen på Tøyen. Men Berg møtte aldri Arne E. Ingels.

– Det begynte med at jeg som bestyrer her fikk brev fra en advokat i USA, som sendte oss et utklipp fra San Francisco Chronicle. Advokaten var bobestyrer og i annonsen var det oppgitt en tidsfrist for å fremsette krav. Den fristen var få dager etter at vi mottok brevet. Siden vi ble gjort oppmerksom på at både dermatologisk institutt og Botanisk hage i Oslo var nevnt i Arne Ingels' testamente, var det klart at vi måtte gjøre vårt krav gjeldende. Det endte altså med nærmere én million kroner, som gjorde det mulig å fullføre fjellbekkanlegget.

Historien om at Ingels skulle ha vokst opp på Tøyen og gjennom testamentet ville gjøre bot for epleslang i guttedagene, blir avkreftet av Berg:

– Det er ikke så mye vi vet om ham, men hans mor var fra Nesodden og faren var misjonsprest, så han ble faktisk født i Afrika og vokste opp der og i Norge. Etter at vi mottok gaven, var jeg og besøkte Arne Ingels' søster, fru Ravnum, som bodde på Vestre Holmen i Oslo. Jeg ville gjerne vite litt om hvem vår velgjører var. Det var også hun som hjalp oss å oppspore

– *Planleggingen av Fjellhagen ble et puslespill, for jeg måtte måle opp hver steinblokk og puslet det hele sammen på papiret før arbeidsstokken og heisekranene kunne slippe til.*

brorens logo, en stilisert *Calochortus*, en praktliljeslekt fra California, som vi har brukt på navneplaketten ved fossen.

GUIDINGER VIKTIG

– Venneforeningen var kolossalt viktig for arboretet i Davis. De tok seg av alle omvisninger, de holdt kurser og de skaffet penger. Også *Föreningen Botaniskas Vänner* i Göteborg var en inspirasjonskilde, da jeg kontaktet Grethe Li med tanke på å opprette en støtteforening her på Tøyen, forteller Berg.

Grethe Li var på den tiden leder av Blomstervernens klubb, og det var medlemmer der som utgjorde kjernen i Botanisk hages Venner den første tiden etter stiftelsen.

– Før den tid hadde vi ikke organiserte omvisninger. Hagens ansatte tro til ved behov, men det hele var nokså stusselig. Så det var en viktig milepæl da vi dro i gang guidekurs og fikk i gang omvisninger i regi av Venneforeningen, en tradisjon som fortsatt i høy grad er levende, sier Rolf Berg, som var ansatt ved Botanisk hage til han fylte 70 i 1995.

NEMOPHILA-SLEKTEN KARTLAGT

Siden har han beholdt et kontor i Botanisk museum, og der har han mikroskopert hundretusener av frøemner fra de elleve artene av *Nemophila*. Innen systematisk botanikk har Berg sin hovedinteresse. Da han for første gang kom til University of California i 1954, ble han bedt om å gjøre en studie av planteslekten *Nemophila*, kjent som baby blue eyes og augneblom, og utbredt i det vestlige Nordamerika. Det fikk følger.

– Jeg har alltid vært interessert i evolusjon og insekters relasjon til planter. Så da jeg oppdaget at *Nemophila* har maurspredning, var saken klar, dette måtte kartlegges utfyllende. Men at det skulle ta over 50 år, det hadde jeg aldri tenkt, sier Berg, som nå håper å få manuskriptet trykket i et vitenskapelig tidsskrift.

– *Hva var det som fikk deg til å velge botanikken?*

– Det var forelesningene til professor Rolf Nordhagen – uten tvil. Han var en fantastisk inspirasjonskilde!

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

Anna-Elise Torkelsen har gjennom flere år besøkt gamle hager i Østfold og samlet planter som nå er på plass i Oldemors hage.

Gamle pryddplanter får nytt liv

Torsdag 12. juni åpner Olde-mors hage etter flere år med forberedelser. Dette blir en på alle måter gammeldags hage, med pryddplanter som har vært vanlig i østnorske hager.

Anlegget er samtidig bygget som en gammel hage, med benker, lysthus, vannpumpe, gangstier, stakittgjerde og et vell av farger og dufter.

– Et av siktemålene er å gi gamle og demente en sanseopplevelse, forteller overgartner Kathrine Strøm, som har vært hovedansvarlig for planleggingen.

– Vi har derfor hatt et nært samarbeid med Geria, som er Oslo kommunes ressurscenter for demens og alderspsykiatri. Gjennom Geria har en rekke syke- og aldershjem også fått tilbud om stauder fra oss. Disse kommer fra overskuddsmaterialet i prosjektet.

Innsamlingen av gammelt plantemateriale har pågått siden 2003 i Indre Oslofjord (Oslo, Bærum, Asker, Nesodden), Indre Østlandet (Romerike, Ringerike, Biri, Ringebu), Østfold og Vestfold. Det omfattende innsamlingsarbeidet har i første rekke vært gjort av Mari Marstein, Knut Langeland, Madeleine von Essen og Anna-Elise Torkelsen.

Botanisk hage har med dette bygget opp et såkalt klonarkiv i samarbeid med Norsk Genressurscenter. Etter hvert vil flere av staudene med veldokumentert

Lunsjpause i en kunstnerhage på Asker Museum, under en planteinnsamlingstur i Asker og Bærum sommeren 2005.

historie komme i handelen, merket med Plantearven.

Anna-Elise Torkelsen ved Naturhistorisk museum er mykolog og ekspert på nyttevekster. Hun har også i en årrekke engasjert seg i Botanisk hages Venner og blant annet tatt seg av guideopplæring og -formidling. Hun er født i Moss, og det har vært en stor glede for henne å besøke gamle hager i Moss, Rygge, Hobøl, Askim, Sarpsborg og Halden de siste somrene.

– Hvordan har dere funnet fram til de rette hagen og plantene?

– Vi har vært på utkikk etter hager fra 1950-tallet eller eldre. Jeg startet rett og slett med å spørre meg for, det ene førte til det andre, og alt ble registrert før vi startet selve innsamlingen av materiale, forteller Anna-Elise, bedre kjent som Lillemor.

Noen av de vanligste pryddplantene fra de gamle hagen i Østfold er dagliljer, iris, peoner, brannlilje, påske- og pinseliljer, scilla, orientvalmue, løyntantshjerte, fagerklokke og honningknoppurt.

– Mange av de gamle staudene får man ikke lenger kjøpt, og de som er i handelen i dag er foredlede varianter og andre sorter enn det man finner i de gamle hagen. Derfor har det en stor verdi å ta vare på det gamle materialet. Mange av hagen har eksistert i generasjoner, og jeg ble fortalt om hvordan mor eller svigermor tok vare på hagen. I Halden kom jeg over en brannlilje som er fra omkring 1850, sier Lillemor, som har besøkt både villa- og gårdshager.

Noen av de mer spesielle plantene er pryddkattchale, rosa liljekonvall, rød lungeurt og *Tradescantia virginiana*. Til sammen 90 planter er hentet fra østfoldske hager.

– Det har vært svært interessant og hyggelig. Folk er opptatt av hagen sin og liker å fortelle. Hagen er i stadig utvikling, og moderne mennesker har ikke så mye tid til å stelle i hagen som tidligere generasjoner. Det var derfor i grevens tid at vi gjennomførte dette prosjektet nå.

Selve innsamlingen har foregått gjennom at plantene er spadd opp og fraktet til Tøyen, der de har vært satt i karantene før de har fått jorden fjernet og røttene vasket – dette for å unngå iberia-snegler eller snegle-egg.

De fleste Østfoldplantene blir å finne i midtpartiet av Oldemors hage. Til sammen har anlegget ca 350 planter, de fleste i geografisk bestemte bed. I tillegg kommer et steinbed der alle regioner er blandet. Rundt det hele er det plantet roser, pryddbusker og frukttrær.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

FOTO: AINA STAVELAND JOHNSEN OG KATHRINE STRØM

Wergelandsår i hagen

17. juni 1808 ble vår første store nasjonaldikter født. Wergelandsåret 2008 ble åpnet av kronprinsen i Universitetets aula 31. januar. I Botanisk hage blir 200-årsjubileet markert med en egen Wergelandsvandring i august, men før den tid blir det arrangementer i auditoriet, Zoologisk museum, søndagene 13. og 20. april. Wergelandsakademiet og Dagne Groven Myhren vil legge vekt på Wergelands forhold til vårblomstene.

Mer informasjon: www.wergeland2008.no

Gyllenlakk, en vakker og duftende pryddplante

Gyllenlakk *Erysimum cheiri* er en toårig eller flerårig, alltidgrønn urt som kan bli omkring ½ m høy. Stilken er opprett, ofte noe forvedet ved basis, og har togreinete hår. Bladene er mørkegrønne, avlangt lansettformede, spisse og har oftest hel kant. Gyllenlakk blomstrer i mai-juni med store, gullgule til brunrøde, sterkt duftende blomster som sitter i tette klaser. Arret er togreinet. Skulpen er firkantet, flatttrykt, fint håret og opptil 6 cm lang. Frøene sitter i en rad i hvert rom. Arten har en rekke kulturformer med blomsterfarge som varierer fra hvitt, gult, oransje, skarlagen, høyrød og purpur. Gyllenlakk kan knapt forveksles med andre arter.

Gyllenlakk dyrkes først og fremst for sin fantastiske duft. Det vitenskapelige navnet påstås å komme fra det arabiske

ordet cheire, som betyr «velduftende». Det er framstilt en rekke moderne navnesorter med blomster i alle nyanser fra dypt rustbrunt til lyst gulhvitt. Det finnes også lave varianter som passer i steinbed og som kantplante. Gyllenlakk er en flerårig halvbusk, men dyrkes vanligvis som toårig. Man sår frøene på seinsommeren og setter ut de blomstrende plantene våren etterpå.

Gyllenlakk kommer opprinnelig fra Sørøst-Europa, men dyrkes som pryddplante og til snittblomst i hele Europa. Den vokser på klipper og gamle murer, og er naturalisert i bl.a. Nederland, Belgia, Tyskland, Frankrike og Storbritannia.

KILDE: WWW.URTEKILDEN.NO

FOTO: ROLF HJELMSTAD

TIL MIN GYLLENLAKK

*Gyllenlakk før du din glans har tapt,
da er jeg hvorav alt er skapt;
ja, før du mister din krones gull,
da er jeg muld*

*Idet jeg roper: Med vinduet opp!
Mitt siste blikk får din gyllentopp.
Min sjel deg kysser idet forbi
den flyver fri.*

*To ganger har jeg kysset din søte munn.
Ditt er det første med rettens grunn.
Det andre give du, kjære busk,
min rosenbusk.*

*Utsprungen får jeg den ei se;
ti bring min hilsen, når det vil skje,
og si jeg ønsker at på min grav
den blomster av.*

*Ja, si jeg ønsker at på mitt bryst
Den rose lå du fra meg har kysst;
og, gyllenlakk, vær i dødens bus
dens brudebluss.*

Henrik Wergeland

Studietur til Sør-Afrika

Tolv av Botanisk hages ansatte dro på studietur til Sør-Afrika i november 2007, med Botanisk hages venner som sponsor. Uten den økonomiske støtten er det ikke sikkert at det hadde vært mulig for oss å dra på denne fantastiske reisen. Professor i Bota-

nisk hage Brita Stedje var faglig leder for turen, hun la opp reiseruten og fungerte som botanisk guide. Vi lærte masse på turen til landet som har et ekstremt stort biologisk mangfold og som tar bevaring av dette mangfoldet på alvor. Vi besøkte

tre flotte og imponerende botaniske hager. Den største og mest berømte av dem er Kirstenbosch i Cape Town, der var vi tre ganger. Tusen takk for turen til Botanisk hages Venner!

KATHRINE STRØM

FOTO 1: Denne kjempestore aloen, *Aloe dichotoma* vokste i Karoo botaniske hage. Foto: Brita Stedje. **FOTO 2:** Kongeprotea *Protea cynaroides* er nasjonalblomsten, den vokser kun i Kapp-regionen. Foto: Brita Stedje. **FOTO 3:** Storekaroo: Slik ser det ut i veikanten når de ansatte i Botanisk hage tar en pause i bilkjøringen. Foto: Kathrine Strøm. **FOTO 4:** Hele reisefølget på Kapp Gode håp, halvøya er en del av Table Mountain National Park og på UNESCOs verdensarvliste. Foto: Brita Stedje. **FOTO 5:** I Kirstenbosch botaniske hage har de en egen avdeling for utrydningstruede planter. Foto: Brita Stedje. **FOTO 6:** En lidenskapelig gartner kan ikke motstå en haug med god kompostjord. Gartner i Systematisk hage Silje Løken fotografert av Brita Stedje i Kirstenbosch. **FOTO 7:** I avdelingen for utrydningstruede planter i Kirstenbosch botaniske hage forteller skiltene om utrydningssfarene. Foto: Brita Stedje. **FOTO 8:** *Pelargonium cucullatum* vokser kun i Kapp-regionen. 5800 av de totalt 8600 planteartene i Sør-Afrika finnes kun der i hele verden. Foto: Brita Stedje. **FOTO 9:** Cape Town sett fra Table Mt. med Lion's head og Signal Hill i bakgrunnen. Ute i havet skimtes Robben Island. Foto: Brita Stedje.

FOTO: J. Piusa RBG, Sydney / www.wollemia.com

Wollemia – nyoppdaget gigant fra dinosaurenes tid

Det oppdages stadig nye arter. Ikke bare små, uanselige, men også store trær! I 1994 var nasjonalpark-vakten David Noble på tur i Wollemi nasjonalpark, ca. 20 mil fra Sydney i Australia. Han rappellerte ned en trang kløft da han oppdaget noen underlige trær han aldri hadde sett maken til. For å finne ut av det, tok han med en grein til botanikere i Sydney. Botanikerne var i villrede og nektet først å tro at greina var kommet fra et stort tre. Etter mange undersøkelser og et nytt besøk til den trange kløften kom de fram til at de underlige trærne måtte tilhøre kransgranfamilien (Araucariaceae), en plantefamilie som oppstod for ca. 200 millioner år siden. Treet fikk navnet *Wollemia nobilis*, «Wollemia» etter parken der det ble oppdaget og «nobilis» som betyr gild og staselig, men også henspiller på oppdagerens navn.

Wollemia er et opp til 40 meter høyt bartre med en stamme på opptil en meter i diameter. Barken er brun og boblete. Bladene likner barnåler, men er ganske myke. Det er egne hann- og hunnkongler, og frøene er relativt flate og har en vinge.

Det eldste kjente fossilet som

mest sannsynlig stammer fra en Wollemia er 90 millioner år gammelt. Slike fossiler er funnet i Antarktis, New Zealand og Australia. De nærmeste nålevende slektningene til Wollemia er kauri (*Agathis*) og apeskrekke eller stuegran (*Araucaria*). Apeskrekke hører hjemme i deler av Sør-Amerika og Australia, men dyrkes ofte i middelhavslandene. I motsetning til Wollemia har de nåler som er stive og spisse. Trærne er følgelig ikke noe for klatrende aper!

Wollemia er bare kjent fra dette ene stedet i Australia. Voksestedet holdes hemmelig. Etter å ha overlevd istider og skogbranner er nå trolig mennesker Wollemias verste fiende. Bl.a. kan mennesker føre med seg råtesopp.

Wollemia oppformeres nå for salg i Australia. Overskuddet går til tiltak som fremmer bevaringen av den naturlige populasjonen.

Du finner vår Wollemia i Middelhavsrommet i Palmehuset. Eksemplaret er kjøpt inn for midler mottatt av Botanisk hages Venner i anledning Liv Ellefsens bortgang.

BRITA STEDJE, FØRSTEAMANNJUNIS

Nydelig rekesmørbrød med salat, majones, agurk, sitron og dill

...eller på fagspråket:

Nydelige reker på en seng av *Lactuca Sativa*, majones dandert med skiver av bær fra *Cucumis sativus* planten, et medlem av rutfamilien, delikat toppet med en dusk *Anethum graveolens*.

Besøk vår hyggelige kafe i Tøyen hovedgård

I påsken har vi åpent 11.00 – 17.00 alle dager. Fra 1. april: Åpent alle dager fra 11.00 – 20.30 – og 15. mars åpner vi uteserveringen under trekronene i den idylliske forgården...

Få kaffe for kr 5,-

Sier du "jeg er en venn av Botanisk hage" så får du en kopp kaffe for kun kr 5,-

Studentkaffeene